

15. Студеничка
академија

Манастир Студеница
09-12. јун 2010.

800 година
српске медицине

ГЕТОПИС
СТУДЕНИЧКЕ
АКАДЕМИЈЕ
ANNALS OF THE ACADEMY OF STUDENICA

UDC: 615.381(497.11Srbija) „364”

Почетак савремене српске трансфузиологије у Првом светском рату

Милче Чанковић Кадиевић
Институт за трансфузију крви Србије, Београд

Откриће крвотока почетком 17. века (1613. године) била је анатомска основа за примену трансфузије крви, што је касније (1826. год) подстакло првог школованог лекара српског порекла Јована Стејића, аутора првих лекарских прописа у Србији, да поред превода два тома Макровиотике, тј. науке о продужењу живота, запише и своја размишљања о томе „шта би се десило када би се у тело старца убризгала крв младића“ (Стејић, 1826, том 1, стр. 22). Ландштајнерово откриће АБО крвно групног система 1900. године, као и откриће хемичара Хустина 1914. године да јефтино и лако доступно хемијско једињење цитрат има особину конзерванса и антикоагуланса а није токсично за човеков организам, подстакли су доктора Николу Крстића, хирурга Опште државне болнице у Београду, на храбру одлуку о организацији индиректне трансфузије на Солунском фронту 1916. године, у јеку Првог светског рата.

Доктор Крстић је у пољској болници на првој линији фронта одредио крвну групу у АБО систему себи и свим сарадницима и болничарима у превијалишту. Када би довели рањеника који јако крвари, поред њега би добровољно легао давалац исте крве групе, а здравог и болесног човека би повезивало гумено црево са иглама на оба краја. Али, овакве, директне трансфузије биле су све мање могуће – било је све више рањеника са тешким крварењима, а све мање здравих давалаца на располагању у одређеном тренутку. Доктор Крстић није хтео да дозволи да рањеник изгуби живот само због тога што у датом тренутку нема даваоца на располагању. Зато се одлучио на фасцинантну ствар за оно време: да крв чека пацијента. Доктор Крстић је убедио борце да унапред дају крв. Први борац који се пријавио за давање крви унапред био је четрдесетогодишњи Будимир Гајић, угледни српски сељак и трговац ракијом из села Ивановци код Љига. Доктор Крстић је Будимиру Гајићу извадио 500 милилитара крви и конзервисао је цитратом. Давалац је одмах после давања крви отишао у борбу, одбијајући поштеду. Будимир Гајић је крв дао добровољно и

бесплатно. Нешто касније донели су тешко повређеног тобџију у стању шока због јаког крварења из згњеченог десног бубрега и са знаковима уросепсе. Доктор Крстић је хитно оперисао десни бубрег, али пошто се стање пацијента погоршавало, одлучио је да примени индиректну трансфузију крви коју је раније узео од Будимира Гајића. Пацијент је преживео и опоравио се.

Доктор Крстић је говорио о својој процедури у Српском лекарском друштву 1919. године, што је и објављено у *Српском архиву* 1920. године. Описана процедура доктора Крстића заснивала се на добровољности, анонимности и бесплатности, који су и данас највиши принципи хуманости по којима се у свету прикупља крв за каснију примену у виду индиректне трансфузије.

Кључне речи: Др Никола Крстић; Добровољни давалац Будимир Гајић; Трансфузиологија; Први светски рат; Историја медицине